

ІНКЛЮЗИВНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ РЕЖИМ – ПЕРЕДУМОВА ІННОВАЦІЙНОГО ТИПУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

© 2020 ТЮТЮННИКОВА С. В., ФРІДМАН О. А.

УДК 330.341.2

JEL: O1

Тютюнникова С. В., Фрідман О. А. Інклюзивний інституційний режим – передумова інноваційного типу соціально-економічного розвитку

Проаналізовано значущість інноваційного розвитку для країн світу, які відстають від розвинутих країн. Питання інклюзивного розвитку економіки активно обговорюються науковцями всього світу. Інноваційний тип соціально-економічного розвитку стає основою, яка визначає економічний стан країни та перспективи її розвитку у майбутньому. Інновації наразі – це важливий чинник економічного зростання. Використання потенціалу інновацій має забезпечувати розвиток економіки та суспільства. Стимулювання інноваційної активності є одним із основних пріоритетів розвитку держави. Особливу актуальність інноваційний розвиток має для України, яка зазнала найбільших втрат серед постсоціалістичних країн за час ринкових перетворень. Економіка країни характеризується незрілістю ринкових відносин, низькою економічною ефективністю, відставанням у техніко-технологічному розвитку, інвестиційною та структурною незавершеністю ринкової перебудови економіки, домінуванням екстрактивних інститутів. Виявлено основні чинники, що перешкоджають переходу України до інноваційної моделі розвитку. До основних причин відсутності швидкого розвитку інновацій в Україні можна віднести досить високий рівень соціальної напруги та низький рівень життя більшої частини населення, політичну нестабільність, існування бар'єрів у політичній та правовій площинах. Наголошено, що перехід країни на інноваційний тип розвитку знаходиться на шляху інклюзивної інституційної трансформації, що дозволить сформувати вільний доступ до ресурсів країни та найбільш ефективний засіб їх використання. Необхідність переходу української економіки на шлях зростання потребує значних змін, створення сприятливих умов для цивілізованого просування нових ідей на ринок. Серед усіх господарських ресурсів найголовнішими стають креативні людські ресурси. Основним джерелом інновацій є людина.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інституційний інклюзивний режим, екстрактивні інститути, інноваційне підприємництво, добробут населення.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-15-20>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 11.

Тютюнникова Світлана Володимирівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: svetatutunnikova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3680-9023>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-8738-2019>

SPIN: <http://elibrary.ru/8071-0459>

Фрідман Олена Анатоліївна – аспірантка кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: gella2703@gmail.com

УДК 330.341.2

JEL: O1

Тютюнникова С. В., Фрідман Е. А. Інклюзивний інституціональний режим – передумова інноваційного типу соціально-економічного розвитку

Проаналізовані значимість інноваційного розвитку для країн світу, які відстають від розвинутих країн. Питання інклюзивного розвитку економіки активно обговорюються ученими всього світу. Інноваційний тип соціально-економічного розвитку стає основою, яка визначає економічний стан країни та перспективи її розвитку у майбутньому. Інновації наразі – це важливий чинник економічного зростання. Використання потенціалу інновацій має забезпечувати розвиток економіки та суспільства. Стимулювання інноваційної активності є одним із основних пріоритетів розвитку держави. Особливу актуальність інноваційний розвиток має для України, яка зазнала найбільших втрат серед постсоціалістичних країн за час ринкових перетворень. Економіка країни характеризується незрілістю ринкових відносин, низькою економічною ефективністю, відставанням у техніко-технологічному розвитку, інвестиційною та структурною незавершеністю ринкової перебудови економіки, домінуванням екстрактивних інститутів. Виявлено основні чинники, що перешкоджають переходу України до інноваційної моделі розвитку. До основних причин відсутності швидкого розвитку інновацій в Україні можна віднести досить високий рівень соціального напруження та низький рівень життя більшої частини населення, політичну нестабільність, існування бар'єрів у політичній та правовій площинах. Наголошено, що перехід країни на інноваційний тип розвитку знаходиться на шляху інклюзивної інституційної трансформації, що дозволить сформувати вільний доступ до ресурсів країни та найбільш ефективний засіб їх використання. Необхідність переходу української економіки на шлях зростання потребує значних змін, створення сприятливих умов для цивілізованого просування нових ідей на ринок. Серед усіх господарських ресурсів найголовнішими стають креативні людські ресурси. Основним джерелом інновацій є людина.

Ключевые слова: інноваційний розвиток, інституціональний інклюзивний режим, екстрактивні інститути, інноваційне підприємництво, добробут населення.

Роботу виконано у рамках НДР «Якість життя в умовах становлення та розвитку цифрової економіки» (номер державної реєстрації 0119U103349).

Рис.: 1. Табл.: 1. Библ.: 11.

Тютюнникова Светлана Владимировна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: svetatutunnikova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3680-9023>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-8738-2019>

SPIN: <http://elibrary.ru/8071-0459>

Фридман Елена Анатольевна – аспірантка кафедри економічної теорії та економічних методів управління, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: gella2703@gmail.com

UDC 330.341.2

JEL: O1

Tiutunnykova S. V., Fridman O. A. An Inclusive Institutional Regime is a Prerequisite for an Innovative Type of Socio-Economic Development

The significance of innovative development for the countries that lag behind developed countries is analyzed. Scholars around the world are actively discussing issues of inclusive economic development. The innovative type of socio-economic development becomes the basis that defines the country's economic situation and prospects for its development in the future. Nowadays, innovations is an important factor in economic growth. Using the potential of innovation should ensure the development of economy and society. Stimulating innovation activity is one of the main development priorities of the State. Innovation development is of particular relevance for Ukraine, which suffered the greatest losses among post-socialist countries during market transformations. The country's economy is characterized by the immaturity of market relations, low economic efficiency, lag in technical and technological development, investment and structural incompleteness of the market restructuring of the economy, is dominated by extractive institutions. The main factors that impede Ukraine's transition to the innovative model of development are identified. The main reasons for the absence of rapid development of innovations in Ukraine include quite a high level of social tensions and low living standards of most of the population, political instability, existence of barriers in both the political and the legal planes. It is emphasized that the country's transition to an innovative type of development is on the path of inclusive institutional transformation, which will allow to form free access to the country's resources and the most effective means of their use. The need for transition of Ukrainian economy to a path of growth requires significant changes, creating favorable conditions for civilized promotion of new ideas to the market. Among all economic resources the creative human resources become the most important. The main source of innovation is human.

Keywords: Innovative development, institutional inclusive regime, extractive institutions, innovative entrepreneurship, population welfare.

Fig.: 1. Табл.: 1. Библ.: 11.

Tiutunnykova Svitlana V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: svetatutunnikova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3680-9023>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/F-8738-2019>

SPIN: <http://elibrary.ru/8071-0459>

Fridman Olena A. – Postgraduate Student of the Department of Economic Theory and Economic Methods of Management, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: gella2703@gmail.com

Розвиток економіки відбувається переважно завдяки інноваціям. Інновації являються основою розвитку країни та формують систему взаємовідносин між суспільством, наукою та промисловістю. Таким чином, вони складають національну інноваційну систему. Впровадження інновацій в економіку є джерелом її конкурентоспроможності, переходу на новітні технології та зростання добробуту населення. Роль інноваційної діяльності є дуже важливою, вона визначає розвиток економіки. Початок ХХІ століття привніс складні, багатовимірні, динамічні зміни у всі сфери соціально-економічного життя, нові виклики та проблеми. Ситуація ускладнюється ще й зростанням конкурентної боротьби між різними країнами світу. За таких обставин важливим стає прискорення переходу економіки України на інноваційний шлях, що обумовлює необхідність створення відповідних умов. До таких, у першу чергу, відноситься побудова ефективного інституційного середовища.

Дослідженням сутності інклюзивного розвитку присвячені праці визначних закордонних учених: Д. Асмоглоу, Д. Робінсона [1; 2]. Серед українських науковців варто зазначити наукові праці В. Базилевича [3], А. Гриценко [5], В. Осецького [3], П. Єщенка [6], О. Яременка [8]. Проте ціла низка питань щодо інклюзивного розвитку залишається недостатньо вивченою і потребує подальших досліджень.

Мета статті – визначення ролі й особливостей інклюзивного інституційного режиму як передумови інноваційного типу соціально-економічного розвитку.

В економічній науці в останні роки особливої актуальності набула концепція інклюзивних та екстрактивних режимів, яка була розвинута у працях Д. Асмоглу і Дж. Робінсоном [1; 2].

Відповідно до цієї концепції технологічний прогрес, інноваційний розвиток стають можливими за умов існування інститутів особливого типу, а саме –

інклюзивних. Вони створюють можливості та дають стимули для економічної активності широких верств населення, та прокладають шлях до інноваційного типу розвитку.

Проектом «Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року» визначено, що інклюзивний розвиток – це економічне зростання, яке створює для всіх верств населення максимальні можливості для працевлаштування та участі в усіх сферах життєдіяльності країни, а також забезпечує справедливий розподіл результатів праці [7].

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що для економіки кожен її суб'єкт є унікальним і цінним. Концепція інклюзивного розвитку передбачає рівні можливості для всіх учасників економічного процесу. Це «розширює традиційні моделі економічного зростання та включає зосередження уваги на рівності здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні» [10].

Для реалізації масштабних завдань інноваційної перебудови економіки України необхідно сконцентрувати зусилля на технологічному оновленні економіки з точки зору оволодіння проривними технологіями, які мають найбільший потенціал для реалізації змін у господарській системі.

Реалізація такого проекту, на нашу думку, потребує вирішення двох головних завдань:

- ✦ формування сучасної високоосвіченої людини, що відповідає запитам постійного оновлення (розвитку) суспільства. Відповідно до відомого марксистського принципу людина змінюється і розвивається тільки тоді, коли вона розвиває суспільні відносини, в яких існує;
- ✦ створення відповідного творчого та комфортного середовища життєдіяльності людини. Обидва завдання тісно пов'язані між собою, доповнюють один одного та взаємопереплітаються. Успіху можливо досягнути за умов рівноважного, взаємозалежного інвестування в їх розв'язання.

Стандартне економічне зростання принципово відрізняється від інклюзивного розвитку, оскільки має на меті масштабніші цілі, ніж збільшення доходів і ВВП. Інклюзивний розвиток вимагає від уряду країни активних дій для досягнення цих цілей. Акцентується увага на ролі та розвитку людини, на підвищенні її добробуту, на зниженні рівня бідності та нерівності [4].

Головна перевага інклюзивного розвитку, на нашу думку, полягає у відтворенні людського капіталу через відповідні умови. Інклюзивний розвиток стає можливим у країнах, де існують розвинутий людський потенціал і соціальна спрямованість економіч-

ного розвитку, яка дозволяє розвивати та накопичувати людський капітал. Шлях до інноваційного типу розвитку обрали всі постсоціалістичні країни. Розуміння того факту, що завершення ринкової трансформації та створення національних конкурентних переваг неможливо досягти без інноваційного розвитку, знайшло відображення в економічній політиці цих країн. Але не всім країнам вдалося досягти цієї цілі. Найбільш вдалими є досвід Китаю, де успішно реалізується теза, що наука та технологія стають найважливішим ресурсом розвитку.

Для України особливої актуальності набуває потреба переходу на інноваційний тип розвитку. Це обумовлено декількома чинниками:

- ✦ *по-перше*, необхідністю подолання втрат, що зазнала країна у попередній період ринкових трансформацій. За даними Всесвітнього банку, Україна є світовим лідером падіння ВВП за 1991–2015 рр. За цей період показник ВВП країни знизився на 35 %. Такого падіння не було в жодній країні світу. Наступні місця за рівнем падіння ВВП за той же час розподілилися таким чином: Молдова (-29 %), Грузія (-14 %), Зімбабве (-2,3 %), ПАР (-0,94 %) [10];
- ✦ *по-друге*, технологічна відсталість країни. В умовах розгортання четвертої промислової революції зростає залежність економіки від швидкості переходу на новітні технології;
- ✦ *по-третє*, інновації напряму пов'язані з інтелектуальним капіталом. У зв'язку з низьким рівнем життя молоді й освічені люди все частіше виїжджають з України не тільки на час роботи, але й на постійне проживання. Якщо не змінити ситуацію у сфері зайнятості та доходів, країна може лишитися найбільш важливого та конкурентного ресурсу розвитку – освіченої молоді.

Проблема інноваційного розвитку багатоаспектна: стан науки й освіти, рівень технологічної та інженерної культури, здатність бізнесу сприймати інновації, інфраструктурне забезпечення, якість інституційного середовища. На нашу думку, саме у сфері інституційних змін, створенні ефективного інституційного середовища особлива роль належить саме інноваційному підприємству.

Для формування сучасної ринкової економіки необхідне створення нових і модернізація старих інститутів. Процес розвитку інноваційного підприємства супроводжується інституціоналізацією розвитку. Важливо, щоб, по-перше, ці зміни були комплексними й охоплювали ціннові, податкові, амортизаційні, митно-тарифні складові та стимулювали впровадження новітніх інноваційних норм; по-друге, інституційна трансформація здійснювалась на інклюзивній основі.

Виходячи з того, що інституційне середовище є, безумовно, провідною передумовою становлення та розвитку інноваційного підприємництва, сила та розвиненість якого, своєю чергою, є не тільки конкурентною перевагою, але й інструментом створення інклюзивного інвестиційного розвитку та джерелом зростання добробуту населення, вважаємо за необхідне більш змістовно розглянути вплив інклюзії на інноваційний розвиток.

Не можна не погодитись із думкою вітчизняних учених В. Базилевича та В. Осецького, що для створення ефективної національної моделі соціально-економічного розвитку, яка б забезпечувала прискорене та послідовне нарощування інноваційного потенціалу вітчизняної економіки, потрібні сильні інститути, які забезпечують нормальну роботу ринкових механізмів. На практиці такі інститути набагато важливіші для переходу до інноваційного типу розвитку економіки України, ніж темпи лібералізації [3].

Існують багато чинників, які стримують інклюзивне зростання в Україні. До основних можна віднести такі:

- ✦ суттєві недоліки правової бази;
- ✦ значний рівень корупції в державному управлінні;
- ✦ великий обсяг тіньової економіки;
- ✦ макроекономічні ризики, нестабільність таких показників, як ВВП, інфляція, процентні ставки. Вони стримують потік інвестиції до України та перешкоджають формуванню повної зайнятості;
- ✦ трудова міграція, тіньова зайнятість;
- ✦ обмежені можливості для працевлаштування та нерівномірний розподіл цих можливостей за географічними та галузевими ознаками;
- ✦ політична нестабільність тощо.

До основних напрямків антикризового управління, що потрібно ґрунтувати на принципах інклюзивного зростання, можна віднести такі: гідна оплата праці, доступні та якісні освіта та медицина, рівні можливості для громадян незалежно від статі, мови, соціального статусу, створення умов для інвестування в розвиток «зеленої» економіки; реалізація програм із масової зайнятості; соціальна згуртованість і соціальна активність у суспільстві. На нашу думку, основними напрямками державного впливу мають стати: стабільна офіційна зайнятість, особливо серед молоді; рівноправний доступу до освіти та медицини; забезпечення гендерної рівності в системах професійної освіти; створення умов для залучення до праці осіб з обмеженими можливостями; посилення соціального захисту усіх верств населення; здійснення антикорупційних заходів. Необхідно активно залучати до співпраці соціальних партнерів. Це може

допомогти сформувати дані щодо професійних знань і вмій, що, своєю чергою, може допомогти окремим особам знайти роботу та полегшить перехід до трудогодного життя. Важливо розвивати потенціал служби зайнятості шляхом удосконалення профорієнтаційної роботи, професійної підготовки.

Концепція інклюзивного зростання має сприяти підвищенню економічної конкурентоздатності, забезпеченню загальних економічних і соціальних благ, підвищенню соціальної безпеки для всіх верств суспільства. Інклюзивний економічний розвиток слід розглядати на двох рівнях: мікрорівні та макрорівні.

На мікрорівні існує інституційна невизначеність – наявність багатьох норм і правил, які суперечать одне одному. Деякі норми є нестійкими та неефективними. Ми згодні з висновками О. Яременко відносно того, що інституційна невизначеність є причиною слабкої інноваційної спрямованості національної економіки: «Інституційні основи економічної свободи створюють середовище та стимули для інноваційного розвитку. Вони забезпечують, по-перше, зняття невизначеності базових умов, захищаючи суб'єктів, і забезпечують санкціонований системний доступ до суспільних ресурсів», «а по-друге, відносно більш високий інституційний статус для успішних новаторів. Така економіка не відштовхує, а шукає їх, включаючи у виробничий цикл як найважливішу умову функціонування сучасних ринків» [11]. Прогресивні правила, норми поведінки, вплив ринкових і державних регуляторів, світовий досвід знижують невизначеність підприємницької діяльності, чітко визначають поведінкові очікування та наміри учасників економічної і соціальної взаємодії.

Мікрорівень тісно пов'язаний з макрорівнем. Інституційний режим, що склався в Україні, є екстрактивним і неефективним з точки зору економічного розвитку. Екстрактивні інститути спрямовані на збагачення однієї частини суспільства за рахунок другої її частини. Виходячи з цього можна стверджувати, що екстрактивні інститути обмежують участь частини людей в економічному кругообігу та відводять їм місце залежної соціальної групи, яка не здатна продуктивно використовувати свій людський потенціал. Середовище, в якому функціонують екстрактивні інститути, не створює умов для підвищення рівня життя, для креативного мислення та створення інноваційних продуктів.

Країни з більш високим рівнем життя та більш демократичними інститутами взаємодії економічних агентів, справедливим розподілом результатів виробництва сприяють інноваційному мисленню, удосконаленню існуючих інститутів, роблячи їх ще більш інклюзивними (рис. 1).

Щоб оцінити стан інноваційного розвитку в Україні, звернемося до рейтингу Global Innovation

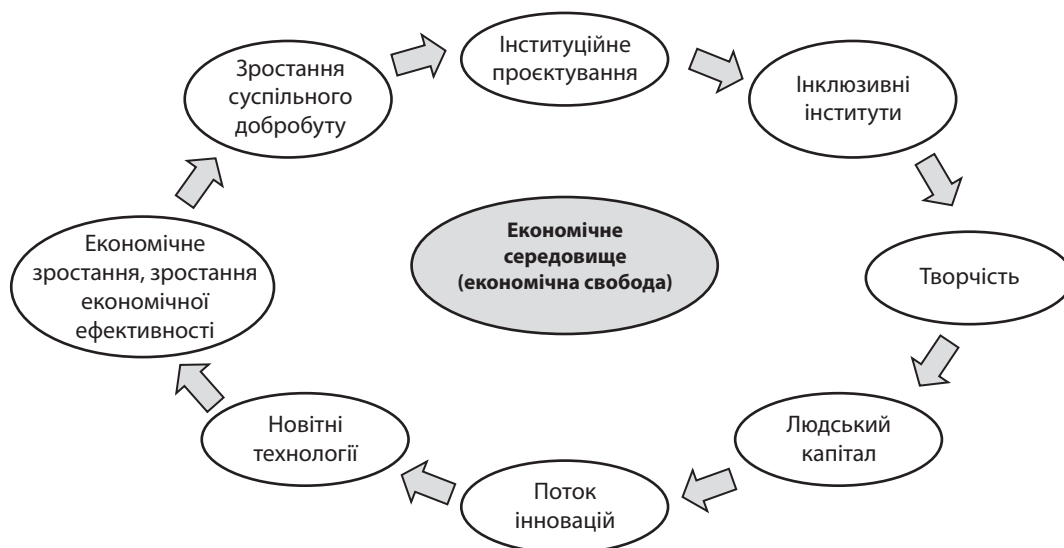

Рис. 1. Інклюзивні інститути та суспільний добробут

Index 2019 [9]. Цей показник досліджує інноваційний клімат країн. У 2019 році було оцінено 129 країн за рівнем розвитку інновацій.

За цим індексом лідирує Швейцарія, Швеція, США, Нідерланди, Велика Британія. Україна займає 47-ме місце, увійшовши до ТОП-3 країн економічної групи lower-middle income. Україна посідає 32-ге місце серед 39 країн Європи.

Україна має хороші результати в галузі знань і технологій, і її найслабші показники – у інфраструктурі. За співвідношенням учнів і вчителів Україна посідає 3 місце у всьому світі. За рівнем створення нових знань і нематеріальних активів Україна посідає 17-те місце, за показником корисні моделі за походженням – 1-ше місце.

До слабких сторін України відносяться такі показники: Україна займає 110-те місце за показником сприятливості політичного середовища, за екологічною сталістю – 120-те, політична і операційна стабільність – 125-те місце, ефективність уряду – 95-те місце, верховенство права – 107-ме місце, вирішення проблеми неплатоспроможності та інвестиції – 115-те місце.

Можна зробити висновок, що до найкращих показників у системі Глобального інноваційного індексу відносяться показники, що характеризують освітній потенціал, людський капітал і дослідження. Проте у цих показниках присутні певні проблеми.

У 2018 році Україна була на 43 позиції, займала перше місце серед країн з низькими доходами (табл. 1).

Порівняно з 2018 роком Україна опустилася на чотири рядки в списку, хоча останні кілька років стабільно рухалася вгору: у 2017 році – з 56-го на 50-те місце, у 2018 році – з 50-го на 43-те.

Таблиця 1

Оцінка позиції України за Global Innovation Index 2017–2019 pp.

Рік	2017	2018	2019
Global Innovation Index (місце)	50 6↑	43 7↑	47 4↓
Кількість країн	127	126	129

Україна втратила свої позиції порівняно з минулим роком за такими показниками: макроекономічна стабільність – 133-те місце (було 131-ше), рівень охорони здоров'я – 101-ше місце (було 94-те), фінансова система – 136-те місце (було 117-те) і здатність до інновацій – 60-те (було 58-ме).

Альтернативи інноваційного розвитку не існує. Інноваційна спрямованість економічного розвитку має стати пріоритетом національної економіки. Ми згодні з думкою українського дослідника П. Єщенка, що інноваційна модель економіки потребує радикальної реформи науки й освіти, зусиль держави, бізнесу, громадянського суспільства.

До складу пріоритетних завдань національної програми слід включити:

- ✦ наукоємні технології, що визначаються ієрархією цінностей суспільства знань, які забезпечать життєдіяльність населення країни на рівні сучасних вимог і мінімізації загроз для нього з боку навколишнього середовища;
- ✦ принцип оцінки й оплати праці наукових співробітників, викладачів відповідно до результатів фундаментальної та прикладної науки, а також умов її використання у народному господарстві та ступеня їх корисності;
- ✦ механізм взаємодії держави та бізнесу у сфері законотворчості, індикативного планування

науково-технічних розробок, використанні купівлі-продажу на внутрішньому та світовому ринках [6].

Економіка, що здатна сприймати та породжувати інновації, широко їх розповсюджувати в економічному просторі, має спиратися на якісні господарські ресурси, серед яких найголовнішими стають креативні людські ресурси. Тільки завдяки інклюзивному інституційному режиму можливо відтворювати та накопичувати такі ресурси.

ВИСНОВКИ

Конкурентоспроможність національних економік у сучасних умовах визначається здатністю створення інноваційної моделі розвитку, що базується на використанні новітніх технологій, людських ресурсів високої якості. Серед багатьох факторів впливу на інноваційний тип економічного розвитку особливу роль відіграє якість інститутів, що обумовлює якісний характер взаємодії між суб'єктами господарської діяльності. Для економіки України, в якій присутні екстрактивні інститути, шлях становлення інноваційного розвитку знаходиться в площині створення інклюзивного інституційного режиму.

Для України впровадження концепції інклюзивного розвитку має важливе значення. Вона повинна будуватися на принципах загального інтелектуального розвитку. Саме вона має стати трампліном для економічного зростання. Ця концепція враховує, перш за все, проблеми соціальної нерівності та сприяє зростанню зайнятості. Основою інклюзивного зростання виступає людський капітал. Серед найважливіших завдань слід відзначити створення робочих місць, удосконалення податкової політики, підвищення рівня соціального захисту, забезпечення вільного доступу всіх верств суспільства до соціальних та економічних благ. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Асемоглу Д., Робинсон Дж. Почему одни страны богатые, а другие бедные. М.: АСТ, 2015. 693 с.
2. Асемоглу Д., Робинсон Дж. Экономические истоки диктатуры и демократии. М.: ИД ВШЭ, 2015. 512 с.
3. Базилевич В. Д., Осецький В. Л. Інституційний концепт модернізації фінансових інститутів. *Фінанси України*. 2013. № 5. С. 19–30.
4. Бобух І. М., Щегель С. М. Стратегічні орієнтири економічного зростання України: інклюзивність як ключовий пріоритет. *Вісник Національної академії наук України*. 2018. № 7. С. 55–70.
5. Гриценко А. А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 2. С. 9–23.

6. Ещенко П. С. Экономический рост без развития: причины и пути инновационного преобразования экономики. *Экономика Украины*. 2013. № 10. С. 4–21.
7. Проект Закону «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
8. Яременко О. Лібералізм, економічна свобода і держава. *Економіка України*. 2010. № 12. С. 4–15.
9. Global Innovation Index 2019. URL: <https://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4434>
10. Overview Ukraine. The Vienna Institute for International Economic Studies // Wiiw. URL: <https://wiiw.ac.at/ukraine-overview-ce-14.html>
11. Ranieri R., Ramos R. A. Inclusive Growth: Building up a Concept. Working Paper. 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth, 2013.

REFERENCES

- Asemoglu, D., and Robinson, Dzh. *Ekonomicheskiye istoki diktatury i demokratii* [The Economic Origins of Dictatorship and Democracy]. Moscow: ID VShE, 2015.
- Asemoglu, D., and Robinson, Dzh. *Pochemu odni strany bogatyie, a drugiye bednyie* [Why are Some Countries Rich and Others Poor]. Moscow: AST, 2015.
- Bazylevych, V. D., and Osetskyi, V. L. "Instytutsiinyi kontsept modernizatsii finansovykh instytutiv" [Institutional Concept of Modernization of Financial Institutions]. *Ffinansy Ukrainy*, no. 5 (2013): 19-30.
- Bobukh, I. M., and Shchehel, S. M. "Stratehichni oriientyry ekonomichnoho zrostantia Ukrainy: inkluzyvnist yak kliuchovy priorytet" [Strategic Guidelines for Ukraine's Economic Growth: Inclusiveness as a Key Priority]. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, no. 7 (2018): 55-70.
- Global Innovation Index 2019. <https://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4434>
- Hrytsenko, A. A. "Ekonomika Ukrainy na shliakhu do inkluzyvnoho rozvytku" [Ukraine's Economy on the Path to Inclusive Development]. *Ekonomika i prohnozuvannia*, no. 2 (2016): 9-23.
- [Legal Act of Ukraine]. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html
- "Overview Ukraine. The Vienna Institute for International Economic Studies". Wiiw. <https://wiiw.ac.at/ukraine-overview-ce-14.html>
- Ranieri, R., and Ramos, R. A. "Inclusive Growth: Building up a Concept". In *Working Paper*. 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth, 2013.
- Yaremenko, O. "Liberalizm, ekonomichna svoboda i derzhava" [Liberalism, Economic Freedom and the State]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2010): 4-15.
- Yeshchenko, P. S. "Ekonomicheskiy rost bez razvitiya: prichiny i puti innovatsionnogo preobrazovaniya ekonomiki" [Economic Growth without Development: Causes and Ways of Innovative Transformation of the Economy]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (2013): 4-21.